

Съдържание

АНГАЖИРАНОСТ

Стратегии за ангажираност

- 1) Поведенческа ангажираност (участие)
- 2) Емоционална ангажираност (интерес и принадлежност)
- 3) Когнитивна ангажираност (задълбочено мислене)

Стратегии за ангажиране по минути

ДИФЕРЕНЦИРАНЕ

Стратегии за диференциране

- 1) Диференциране по СЪДЪРЖАНИЕ (различен вход)
 - 2) Диференциране по ПРОЦЕС (различен път)
 - А) Нива / предизвикателство (една задача, различна дълбочина)
 - Б) Опори „Скеле“ (не променям задачата, променям подкрепата)
 - В) Организация и групиране (за да „живее“ диференцирането в часа)
 - Г) Процес чрез оценяване „в движение“
 - 3) Диференциране по ПРОДУКТ (различен изход)
 - 4) Среда/афект
- Универсален пример за диференциране

АНГАЖИРАНОСТ

Ангажираността има 3 слоя:

- **Поведенческа** – участва ли ученикът?
- **Емоционална** – чувства ли принадлежност и смисъл?
- **Когнитивна** – мисли ли задълбочено?

Важно: Понякога имаме участие без мислене. Понякога имаме мислене, но само при част от класа. Целта е когнитивна ангажираност за всички.

Стратегии за ангажираност

Поведенческа

(участие)

- Произволен принцип на избор на ученици (клетки, колело, верижна реакция, време за размисъл..);
- Геймификация (микро награди и незабавна обратна връзка);
- Кооперативно съревнование;
- Ясни инструкции и очаквания за задачите.

Емоционална

(интерес и принадлежност)

- Автономност и избор (как и с кого да работя, как да представя);
- Свързване с интересите, реалния живот и хобитата им;
- Взаимопомощ (попитай трима преди мен);
- Групова работа с роли.

Когнитивна

(задълбочено мислене)

- Активно учене (изследване, приложение, решаване на казуси, проблеми.., преподаване на съученици);
- Гъвкавост - различни формати (текст, видео, аудио, схеми..) и индивидуални задачи;
- Формиращо оценяване;
- Саморефлексия (Какво научих?).

1) Поведенческа ангажираност (участие)

Цел: всички да се включват, не само „вдигащите ръка“.

- **Произволен избор на ученици** (клетки, колело, верижна реакция).
- **Време за размисъл** (всички записват под таймер преди да говорим).
- **Ясни инструкции и очаквания** (какво правим, за колко време, как изглежда добър резултат).
- **Геймификация** (микро-награди и незабавна обратна връзка).
- **Кооперативно съревнование** (успехът зависи от приноса на всеки).

2) Емоционална ангажираност (интерес и принадлежност)

Цел: ученикът да иска да участва и да се чувства „на мястото си“.

- **Автономност и избор** (как/с кого да работя, как да представя).
- **Свързване с интересите, реалния живот и хобитата.**
- **Взаимопомощ** („Попитай трима преди мен“).
- **Групова работа с роли** (всеки има отговорност; без „скриване“).

3) Когнитивна ангажираност (задълбочено мислене)

Цел: учениците да мислят, да решават, да аргументират.

- **Активно учене** (изследване, приложение, казуси, проблеми, преподаване на съученици).
- **Гъвкавост на формати + индивидуални задачи** (текст/видео/аудио/схеми; различни входове към идеята).
- **Формиращо оценяване** (проверки в движение, които насочват следващата стъпка).
- **Саморефлексия** („Какво научих? Как го научих?“).

Стратегии за ангажиране по минути

5 минута	10 минута	20 минута	30 минута
<p>ФрО;</p> <p>Игра за концентрация;</p> <p>Помисли самостоятелно - сподели с приятел - дискутирай в група/класа.</p>	<p>Избор и автономност на задачи;</p> <p>Изследване на различни ресурси (видеа, текст, аудио, схеми..);</p> <p>Изследване на различно съдържание по темата спрямо нивото на учениците (с различна сложност).</p>	<p>Задълбочено разбиране - задачи за приложение спрямо интереса на учениците и техния реален живот.</p> <p>Задачи спрямо академичното ниво на учениците.</p>	<p>При представяне на краен продукт: - различни варианти на краен продукт);</p> <p>Докато слушат представянето - да попълват чеклист, критерии и да дават обратна връзка на споделящата група.</p> <p>При обобщения - да попълват таблици, мисловни карти..</p> <p>Рефлексия (какво научих..)</p>

Допълнителни идеи за целия час:

- Произволен принцип на даване на думата на учениците - клечки, колело.
- Геймификация (микро награди и незабавна обратна връзка)
- Взаимопомощ (попитай трима преди учителя)
- По-малки групи с роли.
- Повече задачи със съобразена трудност и интересите на учениците - индивидуални и групови.
- Разнообразни задачи - да се сменят на 5-10 мин.
- Ясни очаквания / инструкции за задачите
- Учениците да си преподават един на друг.
- Езикова подкрепа (речник, визуализации, работа с текст)

ДИФЕРЕНЦИРАНЕ

Диференцирането е една цел и общи критерии, различни пътища.

Диференцирането е начинът да направим ангажираността възможна за всички.

Не правим 25 различни урока. Планираме така, че при **една обща цел и общи критерии** всеки ученик да има:

- **достатъчен достъп** (да може да започне и да напредва),
- **подходящо предизвикателство** (нито скука, нито фрустрация),
- **възможност да покаже наученото** по подходящ начин.

Планираме спрямо разлики в **готовността, интереса, профила на учене и езика**.

Стратегии за диференциране

СЪДЪРЖАНИЕ

(достъп до темата)

- Текстове/ресурси с различна трудност по една цел
- Различни формати: текст/аудио/видео/схема (всеки избира спрямо стила си на учене)
- Предварително въвеждане на ключов речник + визуални опори
- Уеб-базирана изследователска задача: ясна мисия/контекст, стъпки (процес), подобрени ресурси и критерии за успех

ПРОЦЕС

(начин на учене)

- Различни нива по Блум в рамките на задачата:
 - Една задача с 3 входа: с опори / стандартна / надграждаща
 - Една задача със стъпки: Минимум / Целево / Бонус
- Опори: начала на изречения • решен пример • чеклист • графичен органайзер
- Гъвкаво групиране (временни групи по нужда/интерес)
- Станции: Представяне на съдържанието → Водена практика → Самостоятелно приложение + Надграждаща задача

ПРОДУКТ

(как показваме наученото)

- Един критерий, различни продукти (оценяваме еднакво умението)
- Избор на формат: текст / есе / постер / брошура / видео / устно / модел
- Табло за избор / морски шах – избор между задачи по една цел
- Различна сложност в продукта (обясни → обоснови → приложи в нов контекст)

1) Диференциране по СЪДЪРЖАНИЕ (различен вход)

Въпрос-проверка: Може ли ученикът да получи достъп до ключовата идея/умение?

Стратегии:

- **Една ключова цел, различни ресурси по трудност** (по една тема).
- **Различни формати за представяне:** текст / аудио / видео / схема / визуализации.
- **Предварително въвеждане на ключов речник** (особено при ученици с друг майчин език): ключови думи + визуални опори + примери.
- **„Слоеве“ по когнитивна дълбочина:** по една тема, но част от класа работи на по-базово ниво, а друга част – на анализ/аргументация/създаване.
- **Уеб-базирана изследователска задача:** ясна мисия/контекст + подобрени ресурси + критерии за успех.

Мини-пример: По една и съща тема давам три ресурса: кратък текст с речник и визуални опори / материал с данни / по-сложен текст с контрааргумент за анализ.

2) Диференциране по ПРОЦЕС (различен път)

Въпрос-проверка: Може ли ученикът да работи продуктивно по задачата – с подходяща подкрепа и темпо?

А) Нива / предизвикателство (една задача, различна дълбочина)

- **Различна дълбочина по Блум** в рамките на задачата: извличане/разпознаване → приложение → анализ/създаване.
- **Една задача с 3 входа:** С опори / Стандартна / Надграждаща
- **Една задача със стъпки:** Минимум / Целево / Бонус

Мини-пример:

- *С опори* = лист с начала на изречения + чеклист + решен пример
- *Стандартна* = попълва шаблон „Какво–Защо–Как“
- *Надграждаща* = добавя контрааргумент и решение или сравнение на 2 мерки

Б) Опори „Скеле“ (не променям задачата, променям подкрепата)

Скеле = разбиване на ученето на стъпки + временна подкрепа, която се „пуска/маха“ според нуждите.

Банка от опори:

- активиране на предишни знания;
- предварително въвеждане;
- моделиране (показване как се прави);
- работен пример;
- подсказки;
- визуални карти-подсказки;
- начала на изречения;
- речник/ключови думи;
- стъпки 1–2–3;
- чеклист за самопроверка;
- графични органайзери.

В) Организация и групиране (за да „живее“ диференцирането в часа)

- **Гъвкаво групиране** (временни групи по нужда/интерес; не са етикети).
- **Избор на формат на работа:** индивидуално / по двойки / малка група с учителя / с допълнителни ресурси.
- **Станции:** представяне на съдържанието → водена практика → самостоятелно приложение + надграждаща задача.
- **Учебни договори:** структура + избор + план/темпо.

Г) Процес чрез оценяване „в движение“

- формиращи проверки преди/по време/след (входен въпрос, мини тест, exit ticket)
→ микро-групи „готови / почти / още не“
→ кратка подкрепа и връщане към задачата.

Накратко: Процесът е мястото, където „живее“ диференцирането в реално време: **опори, нива, групи, темпо, структури.**

3) Диференциране по ПРОДУКТ (различен изход)

Въпрос-проверка: Може ли ученикът да покаже наученото по начин, който е реалистичен за него, но оценяван по общ критерий?

Стратегии:

- **Избор на формат при общи критерии:** текст/есе, постер, брошура, видео, устно, модел.
- **Табло за избор / морски шах:** 3×3 задачи по една цел; ученикът избира определен брой.
- **Един критерий, различни продукти:** оценяваме една и съща ключова идея/умение, независимо от формата.
- **Различна сложност на продукта** (когато е уместно): обясни → обоснови „защо“ → приложи в нов контекст.

Накратко: Продуктът дава **автономия** и справедлив начин за демонстрация, без да сменяш целта.

4) Среда/афект

- тихи зони / зони за дискусия;
- рутини и предвидимост;
- психологическа безопасност;
- структури, които подкрепят участие.

Универсален пример за диференциране

Тема: „Пластмасата и отпадъците: Какво работи за намаляване на отпадъците в училище?“
(може да го смениш с „водата“, „енергията“, „храненето“, „трафика“, „киберсигурност“ – структурата остава)

Общата цел (за всички)

Учениците **обясняват проблем, анализират данни/информация и предлагат решение с аргументи.**

Общи критерии за успех (за всички)

- Има ясно твърдение/предложение (решение)
- Има поне **2 аргумента**, подкрепени с информация/данни
- Има конкретна стъпка „как ще се приложи“ (план)

Базовата задача (една за всички)

Задача: „Избери една мярка за намаляване на отпадъците в училище (напр. разделно събиране, бутилки за многократна употреба, ‘без пластмаса’ ден). Подготви предложение до клас/директор: *Какво предлагаш? Защо ще работи? Как ще го приложим?*“

1) Диференцирано съдържание – различен „вход“

Идея: целта е обща, но **достъпът до информацията** е различен.

Вариант А: различна сложност на ресурса

- **Текст 1 (по-лесен):** кратък инфо-текст + 5 ключови думи в речник + 1 графика
- **Текст 2 (стандартен):** статия + таблица с данни
- **Текст 3 (по-сложен):** статия с контрааргументи + 2 различни източника

Вариант Б: различен формат

- едни работят с **видео (2–3 мин) + инфографика**,
- други с **текст**,
- трети с **аудио + снимки/схеми**.

Вариант В: езиков достъп

- ключов речник (10 думи) + картинки,
- изчистени инструкции,
- примерни изречения за аргументи.

2) Диференциран процес – различен „път“ (вкл. опори)

Идея: задачата е една, но **как работят по нея** се различава.

Вариант А: 3 версии на задачата (С опори / Стандартна / Надграждаща)

- **С опори:**

- работен (решен) пример на мини-предложение
- начало на изречения:

Предложение (Какво?)

- „Предлагам в нашето училище да _____.“
- „Мярката, която предлагам, е _____, защото _____.“

Аргумент 1 (Защо?)

- „Това ще помогне, защото _____.“
- „Един аргумент е, че _____.“
- „Доказателство/факт: _____.“

Аргумент 2 (Защо?)

- „Втори аргумент е, че _____.“
- „Това е важно, защото _____.“
- „Пример от училището/ежедневието: _____.“

План (Как?)

- „Първа стъпка: _____.“
- „След това: _____.“
- „Кой участва? _____.“
- „Как ще разберем, че работи? _____ (напр. по-малко отпадъци/повече използване на бутилки).“

Контрааргумент (за надграждащите)

- „Някои може да кажат, че _____, но _____.“
- „Възможно затруднение е _____. Решение: _____.“

- **чеклист:**

- Имам ясно предложение (1 изречение)
- Имам 2 аргумента
- Имам поне 1 факт/пример към всеки аргумент
- Имам план в 3 стъпки
- Написах как ще измерим успеха

- **Стандартна:**

- сами структурират предложението по шаблон:

ЗАГЛАВИЕ на предложението: _____

1) КАКВО предлагам?

„Предлагам _____“

2) ЗАЩО ще работи? (2 аргумента + факт/пример)

Аргумент 1: _____

Факт/пример: _____

Аргумент 2: _____

Факт/пример: _____

3) КАК ще го приложим? (план в 3 стъпки)

Стъпка 1: _____

Стъпка 2: _____

Стъпка 3: _____

Кой помага/отговаря: _____

Как ще измерим успеха: _____

- **Надграждаща:**

- добавят **контрааргумент** и отговор на него (“Някои биха казали..., но...”), или сравняват 2 мерки.

Вариант Б: станции (Представяне на съдържанието → Водена практика → Самостоятелно приложение + Надграждаща задача)

- **Станция 1 (вход):** гледат/четат ресурса и вадят 3 факта
- **Станция 2 (водена практика):** с учителя/шаблон правят 1 аргумент
- **Станция 3 (самостоятелно):** оформят предложението + надграждане за бързите

Вариант В: гъвкаво групиране

- група „още не“ работи 6 мин с учителя по 1 аргумент,
- останалите продължават самостоятелно/по двойки.

3) Диференциран продукт – различен „изход“

Идея: оценяваме по **едни и същи критерии**, но позволяваме различни начини да покажат наученото.

Вариант А: избор на формат (2–3 опции)

- писмено предложение (1 страница)
- плакат/инфографика + кратко устно представяне (1 мин)
- 60–90 сек видео/аудио послание + план в 3 точки

Вариант Б: табло за избор (морски шах)

3×3 активности по една цел; избират 3 в редица, напр.:

- „Напиши заглавие и 2 ключови послания“
- „Създай схема на процеса“
- „Дай пример от реалния живот“
- „Напиши контрааргумент“
- „Направи мини-бюджет/ресурсен план“ и т.н.

Вариант В: различна сложност на продукта (когато е уместно)

- базово: 2 аргумента
- разширено: + контрааргумент и сравнение на 2 мерки